

گزارش «جوان» از نشست نخبگانی «بازیابی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در پرتو جنگ تحمیلی سوم»

ظهور توأمان قدرت نرم و سخت ایران در جنگ ۴۰ روزه

حسن فرامرزی

مجمع جهانی صلح اسلامی و اندیشکده راهبرد تحول با همکاری خانه اندیشه‌ورزان، پنجمین نشست نخبگانی «بازیابی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در پرتو جنگ تحمیلی سوم» را برگزار کرد. منوچهر متکی، وزیر پیشین وزارت امور خارجه؛ محمدمهدی اسماعیلی، وزیر پیشین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ محمدرضا مجیدی، دبیر کل مجمع مجالس آسیایی و داود عامری، دبیر کل مجمع جهانی صلح اسلامی سخنرانان این نشست بودند که دیدگاه‌های خود را در این باره بیان کردند.

دکتر محمدرضا مجیدی، دبیر کل اتحادیه پارلمان‌های آسیایی - APA، اولین سخنران این مراسم بود که سخنان خود را با تمیز میان عرصه جنگ سخت و شاخه‌ای از جنگ نرم، یعنی جنگ روایت‌ها، آغاز کرد و گفت: جنگ در جهان امروز فقط در میدان نظامی نیست، بلکه در روایت‌ها و افکار عمومی شکل می‌گیرد. از این نظر کشور در جنگ موفق است که بتواند روایت خود را به بهترین شکل منعکس کند، همچنان که امر سیاست خارجی، سیاستگذاری و امر دیپلماسی گریزناپذیر است، اما اینکه ما این سیاست‌ها را چگونه عملیاتی کنیم به ظرفیت‌هایی متوجهی مربوط است که باید مورد توجه قرار داد.

مجیدی با بیان اینکه جنگ اخیر، جنگ ترکیبی چندلایه بود، گفت: علاوه بر میدان و حضور مردم، رسانه‌های مختلف در این جنگ حضور داشتند و جنگ روایت‌ها و چندلایه شکل گرفته بود. در این جنگ شاهد بودیم که فقط زیرساخت‌های نظامی و صنعتی و فناوری کشور را مورد هدف قرار ندادند، بلکه آنها در قالب جنگ شناختی در پی تسخیر افکار عمومی، هویت، ذهن و شاکله ادراک مردمان کشور ما بودند.

وی با ارائه تعریفی از قدرت نرم، آن را میزان تأثیرگذاری بر دیگران دانست و گفت: مقاومت ملی ایرانیان در دو جنگ تحمیلی گذشته - ۱۲ روزه و ۴۰ روزه - فضایی تاریخی ایجاد کرد که در حافظه جمعی همه ما، حتی کسانی که در ایران زندگی نمی‌کنند، ماندگار خواهد شد و آنچه قابل پیش‌بینی به نظر می‌رسد این است که قطعاً پس از تثبیت شرایط کشور، هجوم گردشگرانی را به کشور شاهد خواهیم بود که نگاه‌های بی‌بند این ایران با این روحیه ایثار و مقاومت چه کشوری است و از چه تمدن و فرهنگی برخوردار است و تغذیه می‌کند.

دبیر کل اتحادیه پارلمان‌های آسیایی APA در بخش دیگری از اظهارات خود با اشاره به اینکه جنگ‌های ۱۲ و ۴۰ روزه، واقعیت و ظرفیت‌های موجود ما را به ما نشان داد، گفت: ما در این دو باره از جنگ که پشت سر گذاشتیم، بیشتر از گذشته متوجه موقعیت و داشته‌های تمدنی، فرهنگی و تاریخ عظیم کشور شدیم. آنچه اتفاق افتاد این بود که فرهنگ کهن ما از زبان فارسی تا حافظه تاریخی دوباره قدرت خود را نشان دادند. اینکه ایران در دوره‌های مختلف شاهد چنین همه‌های سنگینی بوده و در برهه‌های مختلف چندین بار مورد حمله قرار گرفته، ولی با تاب‌آوری بالایی که متأثر از بنیاد، فرهنگ و خاستگاه تمدنی ایران است، دوباره ترمیم و احیا شده است. از طرف دیگر جنگ‌های تحمیلی اخیر، بار دیگر دو قدرت بزرگ ایران را به رخ کشیدند: اولی ظرفیت مردمی کشورمان است که باید قدر آن را دانست و متوجه ظرفیت‌های آفرینی مردم در بزنگاه‌های تاریخی بود و دوم، موقعیت ژئوپلیتیک به‌ویژه موقعیت تنگه هرمز است که دوباره در این جنگ‌ها باز تعریف شد و دیدیم که باز تعریف این موقعیت تا چه اندازه می‌تواند در تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی اثرگذار باشد. به خاطر همین است که ما باید این کانون‌های قدرت را در جهت باز آفرینی و باز تعریف قدرت نرم جمهوری اسلامی دوباره ترجمه، بازمانی، روایت و تصویر کنیم.

مجیدی در بخش دیگری از سخنان خود به شرایط و اقتضات این باز تعریف و باز آفرینی پرداخت و تصریح کرد: اگر می‌خواهیم این اتفاق بیفتد، چهار گونه از «هم» باید در کنار هم قرار بگیرد: ما امروز در شرایطی قرار گرفته‌ایم که برای باز آفرینی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران باید هم آفرینی، همدلی، هم‌اندیشی و همراهی داشته باشیم. این باز آفرینی و باز تعریف بدون مؤانست و هماهنگی میان اصلاح این چهار گانه امکان‌پذیر نیست.

مردم مانند سال ۱۳۵۷ دوباره میبختند

در ادامه این نشست، منوچهر متکی، وزیر اسبق امور خارجه و نماینده تهران در مجلس شورای اسلامی با اشاره به کانون قدرت شکل گرفته در جنگ اخیر گفت: هماهنگی نیروهای مسلح، مردم، دیپلماسی و دولت بیانگر قدرت جمهوری اسلامی ایران در جنگ اخیر بود که از تفکر رهبر شهید نشئت گرفت، با این حال نیازمند تبیین است. وی افزود: زمانی خدمت رهبر شهید رسیده بودیم، در آنجا یکی از تحلیلگران اعلام کرد امروز خود غریبه‌ها اذعان دارند که نظم موجود جهان پایدار نیست. آنجا استدلال و حرف این بود که امروز ایران در موقعیتی قرار گرفته که باید مؤلفه‌های قدرت خود را استخراج کند. موضوع اینجاست که اگر ما جایگاه خود را تعیین نکنیم، برای ما جایگاه تعیین می‌کنند. ما در همان نشست و جلسات دیگر متوجه این موضوع بودیم که رهبر شهید بر این موضوع اشراف و آگاهی داشتند، همچنان که تحولات اخیر تجسم عینی و عملی این تسلط و آگاهی است. از این زاویه می‌توان گفت طبق آموزه‌ها و اقدامات رهبر شهید، جنگ ۱۲ روزه و ۴۰ روزه فرصتی برای ظهور و انفجار ظرفیت‌ها و قدرت ایران بود، همان که حضرت امام می‌فرمودند: انقلاب انفجار بود.

وزیر پیشین امور خارجه در ادامه به دغدغه یک دهه و اندی گذشته خود و هم‌نسل‌هایش درباره گفتمان انقلاب اسلامی و کارایی آن پرداخت و گفت: ۱۵ سال بود نسل ما که از قبل از انقلاب فعالیت سیاسی، انقلابی و سیاسی داشتیم، احساس می‌کردیم در کشور مشکلاتی داریم، مثلاً موشک خوب می‌سازیم ولی خودرو خوبی نمی‌سازیم و نظایر آن که نشان می‌داد کاستی‌هایی در آراءه کشور و تعریف مأموریت‌ها وجود دارد. از طرفی آنچه قابل لمس بود، رویدادها و اتفاقاتی بود که نشان می‌داد برخی روندها سبب شده سطح اعتراضات از نخبگان و صاحب‌نظران - البته با هدايت و کارشناسی دشمن - به دانش‌آموزان دبیرستانی برسد. در این رابطه احساس می‌کردیم هر چه زمان می‌گذرد، جوانان از جمهوری اسلامی ایران فاصله می‌گیرند، اما در جنگ اخیر فرصتی شد تا



رمانده‌نشینی جوان

تعداد شهدای پای لانچر موشک به شدت کاهش یافت. حال در چنین شرایطی که قدرت موشکی و دفاعی ما از تقاده شده، منصفانه نیست که تورم را نتوانیم کنترل کنیم.

نسل «زد» جهان اسلام، همراه با انقلاب اسلامی

اما سخنران دیگر این نشست، محمدمهدی اسماعیلی، وزیر پیشین فرهنگ و ارشاد اسلامی بود که در سخنانی با اشاره به اینکه بنیان‌گذاران و ادامه‌دهندگان انقلاب اسلامی همگی شخصیت‌های فرهنگی و ادبی بوده‌اند، گفت: جمهوری اسلامی ایران انقلابی برآمده از فرهنگ است. تقریباً در هیچ انقلابی چنین رویکردی را شاهد نیستیم، اما آنچه انقلاب اسلامی را با سایر انقلاب‌ها متمایز می‌کند این است که رهبران کشورمان شخصیت‌های فرهنگی هستند. اگر شخصیت رهبر معظم انقلاب را بررسی کنیم، می‌بینید تا چه اندازه ایشان به حوزه فرهنگ و ادبیات مسلط بودند. یک زمانی در دیداری که پوتین از ایران داشت، رهبر شهید انقلاب چنان شهر مسکو را دقیق توصیف می‌کند که پوتین می‌پرسد آیا رهبر انقلاب از مسکو دیدن کرده است؟ پاسخ امام شهید این است که من مسکو را از خواندن رمان‌های روسی شناختم.

اسماعیلی با اشاره به اینکه فرهنگ بودن رهبران کشور ما بزرگ‌ترین مزیت جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود؛ گفت: رهبر شهید انقلاب اسلامی یک شخصیت فرهنگی قرآن‌پژوه، تاریخ‌شناس و مسلط به ادبیات

لایه‌های مختلفی از مردم و جوانان با گفتمان و ادبیات جمهوری اسلامی ایران و قدرت و اثرگذاری آن آشنا شوند. در حقیقت مردم به‌مانند سال ۱۳۵۷ دوباره میبختند. وی با اشاره به اینکه پیامبر به بعثت رسیده، اما میزان رخدادها، اتفاقات و جنگ‌ها و فراز و نشیب‌ها اجازه نداد که مفاهیم این بعثت در دوران پیامبر اکرم (ص) آشکار و تبیین شود، گفت: نتها در دوران پیامبر تبیین کاملی از مفاهیم اسلام فراهم نشده، بلکه پس از ایشان نیز امامان با شرایط سختی روبه‌رو شدند. از این جهت ما زمانی می‌توانیم قدر انقلاب اسلامی را بدانیم که متوجه فرصت بی‌ظنیری باشیم که در تبیین مفاهیم اسلام در اختیار ما قرار گرفته است. بنابراین دوران انقلاب اسلامی و جنگ‌های اخیر فرصتی است که مفاهیم انقلاب و اسلام با اشاره به اینکه حقیقتی آن تبیین و در اختیار لایه‌های مختلف اجتماعی قرار گیرد.

متکی با اشاره به دیدگاه‌های تحلیل‌گران امریکایی در نقد آشنفگی ورود امریکایه به جنگ با ایران با جراع به رویدادهای مرتبط تاریخی در دوره معاصر، گفت: پس از آغاز جنگ، تحلیل‌گران امریکا می‌گفتند امریکا برای ورود و خروج از جنگ برنامه ندارد، همچنان که امروز واقعیت چنین تحلیلی بیشتر از دوره جنگ در حال نمایان شدن است. از طرفی وقتی به مدارک امریکایی‌ها نگاه می‌کنیم، می‌بینیم در زمان نیکسون، امریکا با هدف ادامه تسلط و هژمونی خود بر جهان، چین را محدود کرد. آنها به دنبال قدرت گرفتن چین به عنوان یکی از کانون‌های قدرت و نفوذ نبودند، ولی امروز چین به جایی رسیده است که آشکارا به قوانین و خواسته‌های امریکا در اعمال تحریم‌ها بر ایران عمل نمی‌کند.

متکی گفت: ما امروز به صحنه‌های بی‌ظنیر شکل گرفته در این جنگ به عنوان یک رخداد عادی نگاه می‌کنیم، در صورتی که این صحنه‌ها عادی نیست. وقتی نگاه می‌کنیم می‌بینیم تا این جنگ هیچ کشوری جرئت حمله به پایگاه‌های امریکا را نداشت، ولی ایران با اعتماد به نفسی که متأثر از رهیافت‌های امام شهید است، در جنگ اخیر پایگاه‌های امریکا را مورد هدف قرار داد و همین امریکایی‌ها را که به نظر آسیب‌ناپذیر می‌آمدند، شکست. ما این حال موضوع تحلیل‌گران، نخبگان و مسئولان زیادی در کشورهای مختلف به این موضوع صحنه می‌گذاشتند که ایران جزء چهار قدرت برتر جهان است. حال موضوع این است که ما باید از این موهبت و قدرت در جهت منافع مادی و معنوی‌مان استفاده کنیم.

متکی با اشاره به اینکه نیروهای مسلح ایران در همان دوره جنگ توانستند تاکتیک‌ها و تئوری‌هایی را به خرج دهند که علاوه بر ترمیم، اصلاح و بهبود روبه‌زا از میزان خسارت‌ها به نیروی انسانی و تجهیزات بکاهد، گفت: ما شاهد بودیم که نیروهای مسلح ما در جنگ ۴۰ روزه نسبت به جنگ ۱۲ روزه به نحوی عمل کردند که

اسماعیلی، وزیر پیشین فرهنگ و ارشاد اسلامی: پس از جنگ تحمیلی، دشمن تمام قدرت نرم ایران فعال کرد. آنها در این باره دست به سرمایه‌گذاری‌های جدی زدند. این بدان معناست که دشمن نقطه قوت ایران را شناسایی و تلاش خود را بر تضعیف اثرگذاری این لایه‌های قدرت متمرکز کرده است. از این رو می‌توان گفت وزن میدان نبرد از عرصه‌های نظامی به عرصه‌های فرهنگی و نرم منتقل شده است

اسماعیلی، وزیر پیشین فرهنگ و ارشاد اسلامی: پس از جنگ تحمیلی، دشمن تمام قدرت نرم ایران فعال کرد. آنها در این باره دست به سرمایه‌گذاری‌های جدی زدند. این بدان معناست که دشمن نقطه قوت ایران را شناسایی و تلاش خود را بر تضعیف اثرگذاری این لایه‌های قدرت متمرکز کرده است. از این رو می‌توان گفت وزن میدان نبرد از عرصه‌های نظامی به عرصه‌های فرهنگی و نرم منتقل شده است



کشورهای مختلف بودند. این نکته‌ای است که باید به آن توجه شود و فقط به یک بعد و وجه از زندگی ایشان اکتفا نشود، چون این جامعیت و جامع‌الاطراف می‌تواند برای نسل‌های امروز و فردا جذاب و اثرگذار باشد.

وزیر پیشین فرهنگ و ارشاد اسلامی افزود: بزرگ‌ترین مزیت و نقطه قوت جمهوری اسلامی در حوزه فرهنگ و قدرت نرم نهفته است. حتی شخصیت‌های کلیدی انقلاب اسلامی مانند شهید بهشتی، شهید باهنر، مرحوم هاشمی‌رفسنجانی و مهندس بازرگان، بر ماهیت فرهنگی این انقلاب تأکید می‌کنند. وی با بیان اینکه معلمان و جریسان فرهنگی مهم‌ترین عناصر تأثیرگذار در پیروزی انقلاب بودند، گفت: بر همین اساس رهبر انقلاب با خلق مفاهیمی چون تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، جنگ نرم و ناتوی فرهنگی، توانست ابعاد این تهدید را تبیین کند.

اسماعیلی گفت: پس از جنگ تحمیلی، دشمن تمام شبکه تأثیرگذاری را برای خنثی‌سازی قدرت نرم ایران فعال کرد. آنها در این باره دست به سرمایه‌گذاری‌های جدی زدند. این بدان معناست که دشمن نقطه قوت ایران را شناسایی و تلاش خود را بر تضعیف اثرگذاری این لایه‌های قدرت متمرکز کرده است. از این رو می‌توان گفت وزن میدان نبرد از عرصه‌های نظامی به عرصه‌های فرهنگی و نرم منتقل شده است.

اسماعیلی از اظهارات خود بر لزوم صیانت از قدرت نرم از رهگذر بالندگی و توسعه دستاوردهای فرهنگی در کنار دستاوردهای نظامی تأکید کرد و گفت: چسرا آنها با جدیت و تلاش‌های همه‌جانبه بر موضوع ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی در منطقه و فضای بین‌الملل متمرکز شدند؛ به خاطر اینکه می‌دانند بدون فضا سازی‌ها و حرکت در فضای جنگ نرم نمی‌توانند به اهداف خود برسند. از این نظر مهم‌ترین اولویت ما این است که بتوانیم علیه ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی با ایستیم و در قبال آن اقدامات کاربردی و عملیاتی انجام دهیم.

وزیر پیشین فرهنگ و ارشاد اسلامی با بیان اینکه نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد، نزدیک به ۷۵ درصد از مردم جهان و منطقه معتقد به پیروزی ایران در دو جنگ ۴۰ روزه و ۱۲ روزه هستند، گفت: این یک تغییر چشمگیر در افکار عمومی جهان نسبت به ایران است. از طرفی نسل «زد» در جهان اسلام بیشترین همراهی را با انقلاب اسلامی داشتند و فضا سازی‌های مربوط به ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی که سال‌ها روی آن برنامه‌ریزی شده بود، کاملاً در میان نسل «زد» شکست خورد. این یک پیروزی بزرگ در حوزه قدرت نرم برای کشور محسوب می‌شود. اسماعیلی، جنگ‌های اخیر را عاملی برای افزایش نسبی سرمایه اجتماعی در حوزه‌های مختلف دانست و یادآور شد: به عنوان نمونه در حایات از نیروهای مسلح، شاهد ثبت‌نام در پوشش «جان‌فدا»، همراهی مردم با مسئولان و افزایش نسبی سرمایه اجتماعی هستیم.

وی درباره چالش‌های پیش‌رو و راهکارهای حفظ و ارتقای قدرت نرم گفت: برای استفاده از موتور محرک مردم در جهت ارتقای جمهوری اسلامی ایران باید به مطالبات مردم توجه کرد. از طرفی این اتفاق نمی‌افتد مگر اینکه تغییرات اساسی در حوزه‌های آموزش، علم و تربیت، آموزش عالی، فرهنگ و اقتصاد صورت بگیرد.

۶۰۰ کارشناس خارجی، ایران را پیروز جنگ می‌دانند
در پایان این نشست، دکتر داود عامری، دبیر کل مجمع جهانی صلح اسلامی گفت: ۴۰ روزه با هدف ارائه و اشاعه تصویر مدخوشی از جمهوری اسلامی، فیلم‌های زیادی از سوی امریکا ساخته شد تا ایران را عرب و یادبندشین به تصویر بکشند، اما همه کارشناسان دنیا اذعان دارند که توانایی و ظرفیت جمهوری اسلامی ایران در قدرت نرم و سخت ارتقا یافته است. حتی با وجود همه محدودیت‌ها و موانع از جمله تحریم‌هایی که فلج‌کننده‌نماید می‌شدند از منظر اقتصادی نیز در این مدت پیشرفت‌های بسیاری داشته‌ایم.

وی افزود: ما حوادث دی‌ماه و حوادث ۱۴۰۱ را فراموش نکردیم که چه اتفاقاتی در کشور رخ داد. دشمنان ما به دنبال ایجاد تامل و بحران هستند و در دوره‌های مختلف ثابت کرده‌اند که برای محقق کردن چنین خواسته‌ای از هیچ تلاشی فرگذار نمی‌شوند، اما شجاعت نیروهای مسلح، مقاومت مردم و همراهی دولت و مسئولان سبب شد تا طبق نظر بیش از ۶۰۰ کارشناس خارجی، ایران پیروز جنگ شده و حتی الهام‌بخش کشورهای مختلف دنیا لقب بگیرد.

عامری با بیان اینکه بسا وارونه‌سازی‌ها، قلب و واقعیت و جوسازی‌هایی که صورت گرفته بود، ایران پیش از جنگ در منطقه کشوری معیوب، شکست‌خورده و فاقد توان بازدارندگی تلقی می‌شد، گفت: در چنین جوی که دست کرده بودند، حتی گفت‌وگو با همسایگان دشوار و تصویر ایران در جهان مبهم بود. این وضعیت، نتیجه مستقیم پروژه‌های پیچیده و چندلایه رسانه‌ای و جنگ روانی با هدف ایران‌ستیزی در غرب بود و تأثیر عمیقی بر افکار عمومی جهان گذاشت.

وی با بیان اینکه جنگ ۴۰ روزه نقطه عطفی بود که منجر به تغییر بنیادین در تصویر ایران شد، افزود: شهسادات رهبر معظم انقلاب اسلامی، پرده‌های تزویر غربی‌ها را فرو انداخت، دروغ‌پردازی‌ها و تصویرسازی‌های منفی آنها از نظام حکمرانی، جمهوری اسلامی و فریب‌بخش‌های رهبری آشکار شد و باعث شد ایرانیان متوجه فریب دشمن شوند. عامری در ادامه شجاعت رزمندگان، همبستگی مردم و هوشیاری مسئولان را سبب تحمیل شکستی به دشمن عنوان کرد و گفت: این سه لایه در کنار هم منجر به فرو ریختن هیمنه غرب شد و موجب تنفر و واگرایی نسبت به غرب و امریکایی‌ها در سطح جهانی و حتی در میان هم‌پیمانان آنها گردید، به نحوی که جمهوری اسلامی ایران پس از این دوره در چهار سطح قدرت جهان ارتقا یافت. وی در پایان سخنرانی خود بر ضرورت حفظ و تقویت این دستاوردها تأکید و خاطرنشان کرد: این دستاوردها از طریق دیپلماسی عمومی، استفاده از ظرفیت‌های غیردولتی و مدیریت فعالانه تحولات جهانی محقق خواهد شد تا تصویری امیدوارکننده از آینده ایران در عرصه بین‌المللی رقم بخورد.